

der handlede om Arvesølgerspørgsmaalet. Men den anden ligesaa vigtige Betingelse var, at virkelig under Underhandlingerne Kongen af Danmark som Konge af Danmark var i Besiddelse af Slesvig eller en Deel af Slesvig (Hør.), og det stræbte hiint Ministerium efter. Det var forsaavidt heldigt, og, hvad der i saa Henseende er udrettet, vil beholde sin Betydning, selv om det directe efterstræbte Resultat, som Gud forbyde, skulde ganske tabes; thi ingen Unionspolitik, ingen fremtidig Udvikling var mulig til Held for Danmark, naar Grunden lagdes paa en Tid, da Danmark havde maattet indtræde i Forholdet med Mærket af at være overvundet, paa en Tid, da Slesvigholstenerne vilde være gaaede ud af Kampen med Troen paa, at de havde været den stærkere Part i den usalige Strid imellem Monarchiets Dele. Derfor arbejdedes der derhen, maaskee for stærkt og for eensidigt, — det kan gjerne være —; imidlertid Ministeriet opgav aldrig Grundtanken i den fra først af opstillede Politik; det blev nu vel mere og mere klart ogsaa for dem, der før ikke havde villet indrømme det, at i den fulde Udstrækning lod hiin dansk-slesvigiske Politik, saaledes som den oprindeligt var opfattet, sig ikke gennemføre; en saa nøje og nær Forbindelse af hele Slesvig med Danmark, som man havde tænkt sig, var ikke mulig. Men alligevel kom det ikke dertil, at den Tanke i noget bestemt Dieblik kunde skaffe sig Overvægten, at man nu, just nu, skulde gribe Leiligheden til at forsøge at fastholde den dansk-slesvigiske Unionspolitik i dens virkelige Skikkelse med den territoriale Indskrænkning. Det Dieblik, da flere og tilstrækkeligt indflydelsesrige Mænd vilde slutte sig til denne Anskuelse, har aldrig været, der har aldrig været noget stærkt Parti, der ligeoverfor Folket har yovet aabent at vedkjende sig denne Politik, og intet Ministerium kunde dannes, der arbejdede derpaa. Da dette ikke skete, førte Omstændighedernes Magt Forsøgene hen i en anden Retning; for at beholde Forbindelsen i det Hele, troede man at maatte finde sig i at opoffre Noget af dens Inderlighed. Det var denne haarde Kamp, som Novemberministeriet længe, jeg skal ikke sige, hvor kraftigt og klogt paa ethvert Punkt, førte om, i hvilken Udstrækning

denne konstitutionelle Forbindelse mellem Danmark og Slesvig kunde fastholdes, hvormeget den maatte slappes, hvormeget der maatte gives efter; man kom under de Forhandlinger, hvori jeg selv som Minister har taget Deel, til det Øverste af Estergivenhed, man kom maaskee efter Manges Dom for langt. Men, selv i denne Skikkelse lod denne Politik sig under de meget forandrede ydre Forhold, muligens ogsaa paa Grund af begaaede Misgreb og udrøist Svagthed, ikke gennemføre, og dens Fastholdelse truede med at føre til det modsatte Resultat, til Unionen mellem Danmark og Slesvigholsteen, hvis dette forøvrigt er en Union og ikke snarere en skilt Adskillelse. Til at gjenoptage Unionspolitikken i et i territorial Henseende modificeret Omfang var Dieblirket forbi, man var rykket for langt tilbage imod de tidligere Tilstande, til at et saadant nyt og ikke i Fortiden antydet Udgangspunkt længere kunde gribes; da jeg i November ganske bestemt erklærede at ville træde ud af Ministeriet, efterat jeg allerede iforveien havde indseet og forudsagt, at det vilde blive Resultatet, da var det ogsaa min Overbeviisning, at man ikke længere kunde værges sig imod i det Ringeste alvorligt at forsøge en Heelstatspolitik, og at der kun var tilbage at bestræbe sig for at gøre den saa gunstig som mulig for Danmark. Men fra dette Dieblik, dette var erkjendt og vedtaget, ansaae jeg det for klart, at jeg maatte og burde træde ud, selv om jeg ikke havde været i Uenighed med mine Colleger om Maaden, hvorpaa Overgangen i Ministeriets Politik skete, og om Maaden, hvorpaa Umuligheden af at gennemføre det først i October udfastede sidste Forsøg i tidligere Retning skulde bevises. Der kan opfattes det Spørgsmaal — og det er et Spørgsmaal af megen Betydning —, om ikke de Mænd, som havde vedkjendt sig en anden Politik, skulde holdt ud under denne nye Bending, for at redde, saavidt muligt, den bedste Form af Heelstatspolitikken. Man maa vel betænke, om ogsaa alle de Mænd, der havde været i den Stilling, vare vel fikkede dertil. Ogsaa Heelstatspolitikken skulde gennemkæmpes ligeoverfor Udlandet, naar den — som jeg haaber, den vil — skulde indføres som Kongen af